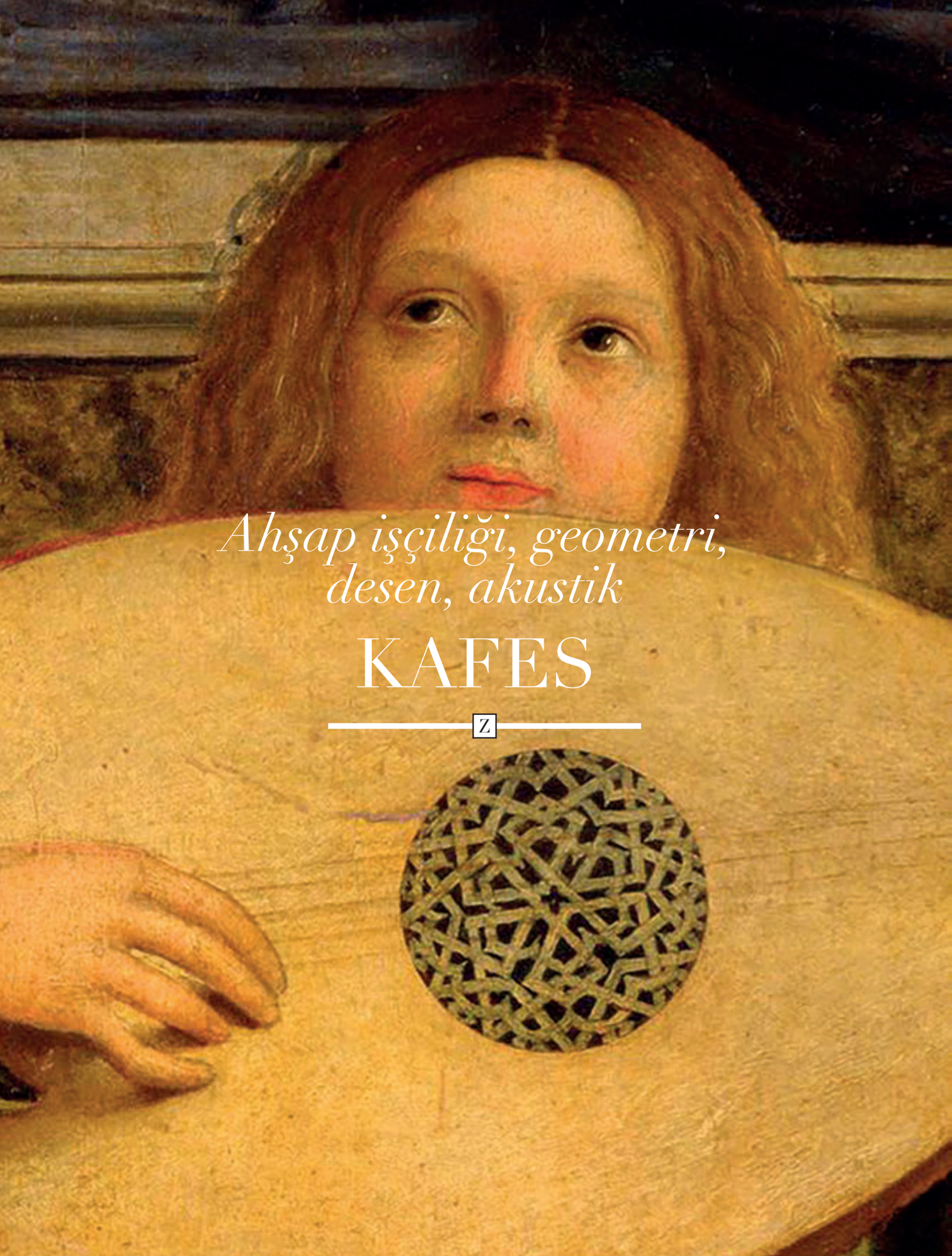

Ahşap işçiliği, geometri, desen, akustik

KAFES

Z

Giovanni Bellini. San giobbe altarpiece.
'Müzisyen melekler' detayı, 1487.

BAĞLAMA, tanbur, lavta, ud, gitar gibi telli sazlarda hem akustik düzen oluşturmak hem de estetik görüntü sağlamak için 'kafes', 'akustik boşluk', 'ses deliği', 'gül' gibi isimlerle anılan bir bölge bulunur. Bu enstümanlarda çam ailesi, ya da kiraz, ladin, ardıç gibi ağaçlardan yapılan göğüs kapağının orta kısmında bir delik açılır. Bu delik, oyulma boynuz, sedef, fildişi gibi maddelerden, süslenmiş bir kafesle kapatılır. El işçiliği ile oyularak yapılırlar. Kafes kısmının desenleri geometrik bir zarafet içindedir. Gövde içinden gelen titreşim, bu kafeslerin süslü boşluklarından çıkar. Kafes deseninin sık ya da seyrek oluşu sese etki eder. Bu yüzden sesin kalitesi ve gücü açısından başarı elde edilmiş desenlerde üretim devam eder. Avrupa'da ve ülkemizde hemen aynı yöntemlerle ve ustalıkla yapılan kafes işçilikleri izlendiğinde, kullanılan geometrik desen ve süslerin bir stil geleneğine dayandığı görülmektedir.

Padova yapımı kafes, 16. yüzyıl.

Bolonya yapımı kafes, 16. yüzyıl.

Venedik yapımı kafes, 17. yüzyıl.

Venedik yapımı kafes, 16. yüzyıl.

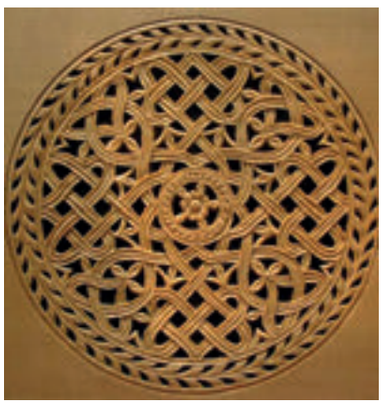

Padova yapımı kafes, 16. yüzyıl sonu.

Kahire yapımı ahşap ud, 1977. The Met.

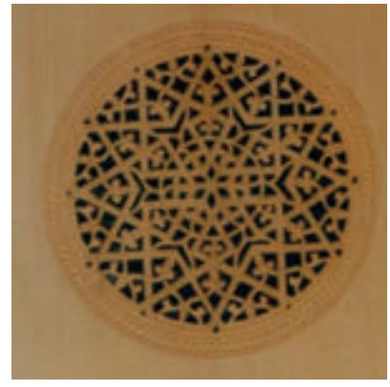

İtalyan yaylı saz yapım ustası César Arias tasarımı.

Napoli yapımı kafes, 16. yüzyıl.

Telkârî ustası Necati Gürbüz'ün gümüş telkârî ud kafesi.

Lutelab tasarımı sedefli maun ud kafesi.

KAFES YAPIMI

Kafes deliği üç kat olarak hazırlanır. Birinci kat, 1mm kalınlığında ince bir ahşap, onun üzerine desenin bulunduğu kağıt inceltilmiş tutkal ile yapıştırılır. Ardından kretuvar ile dekupe edilecek alanlar ayrıştırılır ve ikinci oyma işlemine geçilir. Yine 1mm'lik ince bir ahşap tutkallanır ve bu defa ikinci katman oyulur. Her iki katman asitsiz bir aydinger kağıdına yapıştırılır.

Desenin oyulma işlemi bittikten sonra, kafes gövde tahtasına yapıştırılır.

Ahşap oyma sanatçısı Salih Balakbabalar'ın
Osmanlı üslubu kafes çalışması.

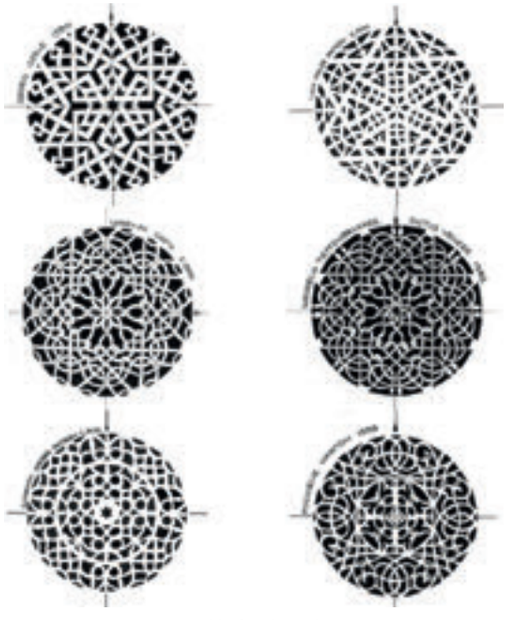

16. yüzyıl kafes desenleri.

Suriye yapımı ahşap ud, 1860. The Met.
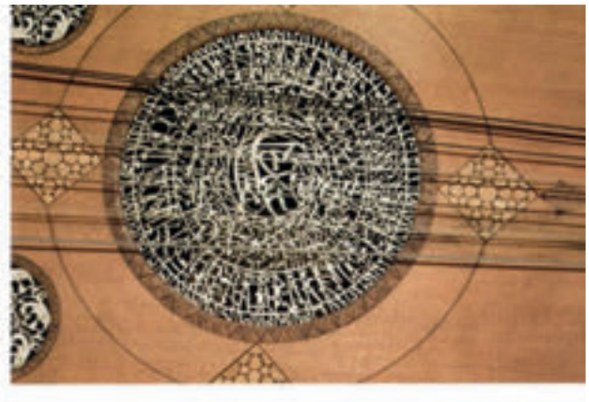
Şerif Muhiddin Targan'a ait olan ud, eşi Safiye Ayla tarafından 1983 yılında Mevlana Müzesine hediye edilmiştir. Udun göbek kısmında fildişi yuvarlak madalyon içerisinde celî sülüs ve celî talik hat ile 1917 tarihi ve Türk musikisi makamları yazılıdır.